

Climatul exigenței, primatul calității

Manifestare de amploare națională — relevând, în unicitatea ei mondială, capacitatea creatoare a partidului, a secretarului său general — Festivalul național „Cântarea României” determină cu pregnanța locul culturii în sfera preocupărilor societății noastre, funcția formativă a acesteia. Într-o lume a creației prodigioase, grandioasă prin deschiderea ei și prin scopurile măurite, exercitată în toate sferile activității spirituale și materiale, într-o lume care consideră omul valoarea cardinală, iar munca, modalitatea de împlinire a personalității acestuia, cultura își asumă programatic menirea supremă de a favoriza formarea conștiinței umane, a unei conștiințe care focalizează demersurile sociale fundamentale și se împlinește armonice iradiind spre societate. Omul este micro-conștiința societății, iar societatea își definește identitatea însumind, într-o sinteză superioară, conștiințele indivizilor, unificate de același ideal, scrutind solidare sensurile devenirii, susținute de spiritul meandescendat al umanismului revoluționar. Prin însăși esența sa, socialismul privilegiază dezvoltarea personalității umane, în aceeași măsură în care impune în istorie o societate privilegiată. Festivalul creează cadrul optim de amplificare și intensificare a procesului vital de modelare a conștiinței maselor, de largire și îmbogățire a universului lor spiritual; de afirmare a personalității colective, cu aceeași vigoare cu care afirmă personalitatea fiecăruia în parte; de stimulare a creației de valori spirituale, dar și de asimilare a acestora de către colectivitate; de emulare a originalității fiecăruia, în aceeași măsură în care sporește valențele de originalitate ale națiunii. Caracterul popular al Festivalului este structural implicat atât în finalitatea, cât și în auzurura sa: cultura socialistă se dimensionează și înflăorește prin aportul activ și fecund al întregului popor. Prin aceasta, Festivalul a devenit o școală națională a fauririi omului caracteristic societății noastre, a conștiinței comuniste, ca factor de progres uman și social, o școală a desăvârșirii omului, ea, prin munca lui rodnică, urmîndu-și țelurile comuniste, societatea să pășească spre noi izbinzi.

Cea de-a doua ediție a Festivalului — a cărei finală premerge sărbătorirea a 35 de ani de la Eliberarea țării și coincide cu perioada de pregătire a celui de-al XII-lea Congres al partidului — este prezidată de aspirația unanimă, impusă de împlinirile actuale, susținută de eufrazanța idealurilor noastre, de a asigura translația întregii activități la cotele unei calități superioare.

În domeniul teatral, preocuparea — constantă, dealtfel — de a înălța activitatea la altitudinea unor exigențe sporite echivalează cu creșterea eficienței procesului de educație politică, etică, artistică, posibilă prin configurarea repertoriului în acord cu solicitările prezentului, prin elevarea valorii reprezentațiilor și prin diversificarea modalităților de spectacol. Noua calitate presupune elaborarea programelor teatrale cu mai mare comprehensiune și înfăptuirea lor cu fermitate criterială; ea vizează totalitatea activității, nu numai aspecte ale ei; ea reclamă un proces neîntrerupt de dezvoltare a profesionalității colectivelor, o deplină încordare a eforturilor creatoare ale fiecărui artist.

Festivalul a constituit — și trebuie să constituie în și mai mare măsură, în această nouă ediție — un cadru generos de potențare a creației originale, de largă valorificare, cu un instrumentar axiologic riguros, a noilor texte dramatice. Teatrele au răspuns acestui impetiv esențial, asigurînd atât în stagiunea trecută, cât și în cea actuală — perioadă din care se face selecția spectacolelor pentru concursul final — o poziție dominantă dramaturgiei naționale, a cărei efflorescență — sincronizată cu succesele de prestigiu din celelalte sfere ale creației — atestă vitalitatea remarcabilă a culturii noastre. Celor 49 de piese noi din stagiunea anterioară li se vor adăuga alte 54 de premiere absolute, purtînd semnături ale unor condeie consacrate, dar și ale unor debutanți. Se scrie multă dramaturgie — rezultat firesc al condițiilor deosebite oferite secretului în România — dar, ceea ce este mai important, noile opere respiră cu putere în orizontul spiritual al contemporaneității, înrădăcinîndu-se adînc în solul fertil al realităților socialiste, oferînd o imagine semnificativă a dinamismului fenomenelor sociale și a proceselor spirituale proprii acestui timp, de profunde prefaceri revoluționare, care asază în centrul preocupărilor munca, sursa marilor izbinzi umane. Aceste opere se întemeiază pe convingerea că opera își dobîndește actualitatea oferînd imaginea dialectică a existenței, a unei existențe în care vibrează puternic socialul, iar socialul este modul de înscriere în istorie. În durata istoriei, opera își cîștigă propria durată: în amplitudinea desbiderii spre real, își cucerește propria amplitudine artistică. Drama-

turgia năzuiește — și izbuteste, prin cele mai de seamă opere — să legitimeze în conștiința lumii un mod de a fi, o modalitate de istorizare a sensului uman. Este direcția în care teatrele vor trebui să-și canalizeze eforturile — în această etapă hotărâtoare pentru pregnanța participării la etapa finală — promovind textele dramatice care captează pulsul prezentului și răsfring în interioritatea conștiințelor eroilor și în coliziunile conflictuale problematica specifică epocii noastre. În felul acesta se dă expresie artistică viziunii proprii partidului și poporului nostru asupra vieții, o viziune deschisă, inepuizabil fecundă, se definește specificul național care, așa cum renunța Tudor Vianu, „este mai mult un produs decît o dată, decî nu un punct de plecare, ci o realitate care se constituie treptat”.

Așteptăm reprezentarea în Festival a unor piese care să exploreze profund bogăția de semnificații a cotidianului și să întuiască în crisalida prezentului sensurile devenirii, perspectiva umanist-revoluționară a mișcării sociale; piese care, într-o vastă fasciculație problematică și stilistică, să promoveze valorile politice și etice ale acestei perioade de năzuințe inaripate și de înfăptuiri fără precedent.

Așteptăm, de asemenea, noi lucrări de evocare a unor momente importante și a unor personalități reprezentative din istoria națională, care, scrutind în concretetea întâmplărilor și a biografîilor, să decupeze problematica vie a istoriei, să ofere o perspectivă filozofică, să sublinieze continuitatea de luptă și aspirații, să lumineze temerurile și înțelesurile prezentului, să ne deschidă orizonturile optimiste ale zilei de mâine.

Oferind îngrădita grandioasă a genezei societății socialiste multilateral dezvoltate, a frumuseții radiouse a universului spiritual al omului înaintat din zilele noastre, aceste opere trebuie să se legitimeze ca valori artistice viabile; „surcîna” dramatică se cere transfigurată în „surcîna” artistică; solidăr cu istoria, dramaturgul trebuie să fie solidăr și cu arta. Evitînd concesile făcute, nu o dată, ilustrativismului, urmărind în continuare abundența creației, dar fără s-o transforme într-un fetiș, teatrele sînt chemate să propuleze vederile novatoare în investigarea realității, să urmărească obstinat valoarea artistică.

Festivalul oferă, în același timp, puternicii stimuli pentru înflorirea artei interpretative și pentru utilizarea superioară a unui potențial artistic departe de a-și fi revelat cu plenitudine forța creativității. Intențiem afirmația pe constatarea că fiecare stagium consecvențiază o certă creștere de ansamblu a calității spectacolelor, dar și un număr sporit de spectacole de referință. Personalitățile consacrate își descoperă îndrăznețe, neistovite, proaspete resurse, cele mai noi generații se afirmă cu autoritate și, evoluînd cu energie în liniile de forță specifice școlii noastre artistice, își desăvîrșesc ambițios, fîn, inhibiții, propria individualitate. Este firesc ca, în climatul unei tonice și necesare competitivității, paligeneza talentelor să se accentueze, terenul marilor creații artistice rămînînd în continuare dramaturgia originală, piesele contemporane, în special. Așteptăm reînvierea — sub bagheta directorilor de scenă care s-au dovedit a fi principalii animatori ai vieții artistice — cu cei mai de seamă actori și sperăm să descoperim în jocul lor năzuința salutară de a-și etala, într-o totală și inspirată dăruire, posibilitățile reale. Așteptăm acest Festival al talenților pentru că — avem obligația s-o spunem — nu de puține ori am asistat la producții mediocre, în care unii actori păreau a-și îndeplini, fără clam, doar obligațiile de serviciu, am fost martori, nu rareori, la simple schimburi de replici în costume și decor. Asemenea manifestări, care nu așază într-o lumină favorabilă nici personalitatea interpreților, nici pe cea a colectivului, reprobate de public, anecdotate de critică, se cer eradicate cu fermitate, printr-o acțiune concertată, spre înfăptuiri de referință.

Îndeplinirea programului repertorial, însumînd peste 302 premiere, dintre care 160 vor fi realizate cu texte românești, solicită un efort tenace, fără discontinuități. Denum de relevant e că atenția instituțiilor de spectacol a fost îndreptată în primul rînd spre dramaturgia națională, și mai ales spre cea contemporană, prezentîndu-se peste o sută de premiere, dintre care 33 absolute. Prin luciditatea opțiunii repertoriare, prin proclamarea deschisă a priorității textului național, prin slujirea cu adîncă rigoare a dramaturgiei contemporane, se evidențiază: Teatrul Național din București, Teatrul Giulești, Teatrul Național din Cluj-Napoca, Teatrul Maghiar de Stat din Timișoara, precum și colectivele din Arad, Baia Mare, Botoșani, Brașov, Ploiești, Satu Mare. Debitoare rămîn, însă, cîteva importante teatre, precum Naționalele din Iași și Timișoara, teatrele „Nottara” și de Comedie, cele din Galați, Oradea, Piatra Neamț, Reșița. Cîteva teatre nu și-au găsit pînă acum „cadența” și înregistrează mari întîzieri în montarea spectacolelor: cele din Birlad, Bacău, Petroșani, Reșița; ele sînt chemate să cîntărească lucid situația în care se găsește și să-și mobilizeze resursele spre a-și îndeplini integral obligațiile stagiunii.

În unitatea politicii teatrale, în convergență fericită a unghiurilor de vedere, preponderența spectacolelor românești își găsește o firească echivalență în programarea lor prioritară, răspicat demonstrată și în activitatea anului 1978. Din cele 11.784 reprezentații, 6.801 au fost cu piese românești, în majoritate din dramaturgia contemporană. Contribuțiile teatrelor n-au fost, însă, egale. În timp ce unele instituții — călăuzite de

o admirabilă conștiință artistică — au slujit cu mai multă fervoare piesa națională (Naționalul din București, Teatrul „Nottara”, Teatrul Giulești, Naționalele din Cluj-Napoca, Craiova, Timișoara, Iași, teatrele din Brașov, Botoșani, Pitești, Teatrul Maghiar de Stat din Timișoara etc.), altele înregistrează decorelări și distorsțiuni în valorificarea repertoriului național, își organizează activitatea întâmplător și aproximativ, neimplinindu-și datoria de onoare față de piesa contemporană (Teatrul „Ion Vasilescu”, teatrele din Galați, Reșița, Teatrul Maghiar de Stat din Cluj-Napoca).

Destășurarea etapei județene — în care teatrele vor organiza decade ale dramaturgiei contemporane —, a cetei interjudețene, precum și a etapei finale oferă un cadru propice intensificării circulației spectacolelor, solicitate de un public avid să regăsească în viața scenei viața societății, să-și descopere, în spectacole, problemele de existență interesat să afle, alături de eroi, răspunsurile pe care — legat durabil de țelurile epocii, aici și acum — le caută stăruitor.

Realizarea acestui obiectiv major implică, în egală măsură, situarea într-o nouă conjuncție a relației — reprezentind însăși rațiunea de a fi a scenei — dintre teatru și public. În consens cu finalitatea culturii noastre, teatrul, abolind concepția elitarista potrivit căreia se adresează unui grup constituit, a vizat consecvent creșterea numărului de spectatori, dar, în același timp, și modificarea structurii, crearea unui public în a cărui paletă să se regăsească toate categoriile de oameni ai muncii, de la orașe și sate. A fost înlăturată și viziunea scenocratică, în virtutea căreia, în mod univoc, publicul trebuia să caute drumul spre teatru spre a-și înlăuna actorii preferați. Această mutație de concepție, impusă de funcția cultural-educativă a instituțiilor de spectacol, puternic accentuată în ultimele stagii, favorizată de orientările Congresului educației politice și culturii socialiste, se cere concretizată într-un și mai bogat program de acțiuni, pentru acoperirea echilibrată cu spectacole a tuturor zonelor geografice. În 1978, peste 40% dintre spectacole au fost prezentate în deplasare, cu precădere în orașe care nu dispun de formații artistice profesioniste, în centre muncitorești, în așezări rurale, contactându-se noi categorii de spectatori, într-un efort metodic de a configura un nou public, pentru care teatrul să devină un bun spiritual la fel de necesar ca lectura sau filmul.

Asemenea statornicie, obstinate și fructuoase demersuri se decelează în activitatea Teatrului Național din București, a Teatrului Giulești, a teatrelor din Baia Mare, Constanța, Satu Mare, Sibiu, a Teatrului Maghiar de Stat și a Teatrului German de Stat din Timișoara etc. Nu același lucru se poate spune despre alte colective, care nu și-au valorificat experiența și n-au răsplătit încrederea investită de public. Ne referim, în primul rând, la unele teatre din Capitală („Nottara”, „Ion Creangă” și, mai ales, „Bulandra”), dar și la teatre din țară, precum Naționalele din Cluj-Napoca, Craiova, Timișoara, teatrul din Galați sau Teatrul Maghiar de Stat din Cluj-Napoca.

Climatul de exigență vie instaurat în viața artistică, rezultatele concludente obținute, în ansamblu, ne îndreptășesc să exprimăm cerințe mai mari, în consonanță cu solicitările mai înalte și mai hotărâte ale publicului larg. Festivalul creează noi posibilități și condiții, generează proaspete elanuri și inițiative, ca teatrele să-și facă mai simțită prezența în toate orașele țării și, cu precauție, în centrele muncitorești puternice, să organizeze mai multe microstagii, să poarte un mai aprofundat dialog cu publicul, organizând sistematic dezbaterea spectacolelor, a proiectelor de repertoriu etc.

Instituțiile de spectacol sînt chemate să acorde o mai larg și mai eficace sprijin dezvoltării mișcării artistice de amatori. Sprijin firesc, necesar, fiindcă, cele două mișcări converg în unitatea spirituală a societății noastre, se cheamă și se întregesc într-un indestructibil raport de complementaritate. Unele teatre au angajat cea mai mare parte a colectivelor în acțiunea de îndrumare a formațiilor și de pregătire a spectacolelor cu care amatorii participă la noua ediție: alte teatre au cunoscut însă, pînă acum, rezultate mai modeste, abordînd-o ca pe o activitate colaterală. Asemenea atitudini disonante cu cerințele culturii noastre de a împleți și mai strîns mișcarea profesionistă cu cea amatoare se cere combătute cu intransigență; din osmoza acestei conlucrări — al cărei substrat este structura coerentă, armonioasă a culturii noastre — profesioniștii și amatorii au de cîștigat în egală măsură, explorînd împreună un cîmp de ample resurse, descoperînd căi de îmbogățire și reînnoire artistică. Amatorii își fertilizează talentul și vocația creatoare, profesioniștii își îmbogățesc experiența de viață, se apropie de nesecate izvoare de sugestii și intuiții, deslușesc noi repere de activitate, descoperă un stimulent neistovit de adîncire a propriei profesionalități, noi resurse de comunicare și comuniune.

Participarea la ediția a doua a Festivalului va evidenția, avem certitudinea, importanta contribuție a teatrelor la demersul fascinant al societății noastre de a configura realitatea în lumina idealului comunist, va face ca scena să reflecte cu mai multă înțelegere și vibrație emoțională viața societății și s-o exprime în grandioasele ei dimensiuni spirituale, să-și extindă sfera de cuprindere a maselor, să-și dezvolte forța de atracție, să-și potențeze capacitatea modelatoare. Legat indisolubil de țelurile epocii noastre, făcînd să culmineze o tradiție militantă, teatrul răspunde, cu demnitate și cu un viu sentiment al datoriei, menirii sale, își împlinește cu pasiune incoruptibilă propriul ideal.